

**STJECANJA PRAVA
VLASNIŠTVA
DOSJEOŠĆU NA
SUVLASNIČKOM DIJELU
NEKRETNINE**

**ACQUISITION OF
OWNERSHIP RIGHTS
BY USUCAPTION ON
CO-OWNERSHIP SHARE
OF REAL PROPERTY**

Doc. dr. Esad Oruč

Advokat i nastavnik na International

Burch University

esadoruc@gmail.com

JEL klasifikacija: K11, K25

DOI: 10.14706/DOI21411

Sažetak

Suvlasništvo predstavlja modalitet prava vlasništva sa više subjekata. Upravo činjenica da u vršenju prava vlasništva na jednoj nepodijeljenoj stvari učestvuje više

lica sa vlastitim, ponekad i suprotstavljenim interesima, čini suvlasništvo zanimljivim, ali i veoma složenim i zahtjevnim pravnim institutom. Posebno pitanje u pogledu funkcionisanja suvlasničkih zajednica, a koje se postavilo u praksi, jeste pitanje mogućnosti sticanja prava vlasništva dosjelošću jednog suvlasnika na suvlasničkom dijelu drugog suvlasnika. S tim u vezi, razmatrana su osnovna pitanja prezentiranog problema: uslovi za sticanje prava vlasništva dosjelošću, kao i posebno pitanje savjesnosti sticaoca u konkretnom slučaju. Kroz analizu domaće, ali i strane sudske prakse, ukazano je i na postojanje različitih stavova u pogledu pojedinih pitanja. Pored navednog, u radu je ukazano i na određene propuste u zakonskoj regulaciji predmetnog pitanja, te su predložena adekvatna zakonska rješenja de lege ferenda.

Ključne riječi: dosjelost, suvlasništvo, idealni suvlasnički dio, vlasništvo

Abstract

Co-ownership is a multi-entity concept of ownership. The fact that several parties with their own, sometimes conflicting interests participate in the exercise of the right of ownership over one indivisible property, makes co-ownership an interesting, but also a very complex and demanding legal institute. A special issue regarding the functioning of co-ownership communities, which has been raised in practice, is the issue of the possibility of acquiring property rights by the co-ownership of one co-owner on the co-ownership part of another co-owner.

In this regard, the basic questions of the problem introduced were considered as: the conditions for the acquisition of property rights by usucapion, as well as a question of good faith of the acquirer in this case. Through the analysis of domestic and foreign case law, it was

pointed out the existence of different stands regarding certain questions. In addition to the above, the paper points out certain oversights in the legal regulation of the issue, and proposes appropriate legal solutions *de lege ferenda*.

Key words: usucapion, co-ownership, co-ownership share, ownership

Uvod

Suvlasništvo predstavlja modalitet prava vlasništva sa više subjekata. Upravo činjenica da u vršenju prava vlasništva na jednoj nepodijeljenoj stvari učestvuje više lica sa vlastitim, ponekad i suprotstavljenim interesima, čini suvlasništvo zanimljivim, ali i veoma složenim i zahtjevnim pravnim institutom.

S obzirom da je regulisano velikim brojem zakonskih propisa materijalnog i procesnog prava, suvlasništvo predstavlja jedan od najkompleksnijih pravnih instituta sa aspekta njegove regulacije i sudskog tumačenja u primjeni pomenutih pravnih izvora. Broj životnih situacija koje u konačnici mogu rezultirati nastankom suvlasničkih zajednica je veliki.

Pored sticanja prava suvlasništva na osnovu pravnog posla, postoji čitav niz situacija koje zakon reguliše, a koje u konačnici vode do nastanka suvlasničkih

zajednica. U tom kontekstu mislimo prevashodno na sticanje prava (su)vlasništva dosjelošću, ali i na druge moguće oblike, kao što su: sticanje građenjem na tuđem zemljištu, nadziđivanjem, mješanjem stvari i drugim oblicima stjecanja prava suvlasništva na osnovu zakona, ali i sticanje suvlasništva na osnovu odluke nadležnog organa.

Značaj ovih imovinskih zajednica je enorman. Mada u našoj državi ne postoji tačan podataka o broju suvlasničkih zajednica, niti postoji posebna evidencija o istim, sa sigurnošću možemo reći da koliko god je bračnih, odnosno nasljedničkih zajednica, isto toliko je i suvlasničkih zajednica. S obzirom na brojnost i činjenicu da se radi o zakonskim načinima nastanka suvlasništva, te da u takvoj situaciji upis u zemljišnu knjigu nema konstitutivni, već deklaratorni karakter, jasno je da od nivoa adekvatne uređenosti ovih odnosa proporcionalno zavisi i sigurnost pravnog prometa.

Naime, najčešće se u slučaju pomenutih suvlasničkih zajednica događa da iste nisu propisno evidentirane u zemljišnoknjižnim registrima ili su sa druge strane upisi zastarjeli, odnosno nepotpuni. Sve rezultira nesređenosti zemljišnih knjiga, što narušava dejstvo načela povjerenja u zemljišne knjige.

Posljedice po našu privredu su, slobodno možemo reći, katastrofalne. Treća savjesna lica nisu u dovoljnoj mjeri zaštićena jer još uvijek, bez obzira na sve, u faktičkom smislu, postoji obaveza ili bolje reći potreba istraživanja vanknjižnog stanja nekretnina. Ovo posljednje akcentira potrebu da se traga i iznađu najbolja rješenja koja će pomenute zajednice regulisati i time iste staviti u promet, ali i zaštititi interese trećih savjesnih lica koja su postupala u dobroj vjeri. Pored navedenog, postojeća zakonska regulativa ovih instituta se ne čini dovoljno jasnom i preciznom. Ponekad zakoni jednostavno nemaju odgovora na izazove koje

tržišna privreda, ali i svakodnevne životne situacije nameću. U takvim situacijama seže se za rješenjima koja nemaju odgovarajuću brzinu. Ovdje prevashodno mislimo na ostavljanje sudovima da kroz svoju normativnu djelatnost, odnosno sudsku praksu iznađu odgovarajuća rješenja. Međutim, ta rješenja s razlogom nisu uvijek najbolja, jer postojeća regulativa ne ostavlja dovoljno prostora za inovativnija rješenja.

Mi ćemo se u ovom dijelu rada upravo posvetiti jednom veoma bitnom pitanju u funkcionisanju i pravnoj regulaciji suvlasničkih zajednica, želeći prevashodno prezentirati dileme koje se svakodnevno postavljaju pred našu privredu i sudove, a zatim i ponuditi neka bolja rješenja. Naime, radi se o pitanju stjecanja prava vlasništva dosjelošću i to na suvlasničkom idealnom dijelu nekretnine.

Opće pretpostavke za stjecanje prava vlasništva dosjelošću

Kao jedan od načina sticanja prava vlasništva na nekretninama je i sticanje na osnovu dosjelošti (*usucapio*).¹ Radi se o originarnom načinu sticanja prava vlasništva, ali i drugih stvarnih prava na osnovu kvalifikovanog posjeda i neprekidnim vršenjem njihovog sadržaja kroz određeno, zakonom propisano vrijeme. Institut dosjelošti je vrlo značajan instrument pretvaranja faktičke vlasti u pravnu, posjeda u subjektivno pravo.

¹ O institutu dosjelošti više vidi kod: Simonetti P, *Stjecanje prava vlasništva primjenom ustanova dosjelošti i uzurpacije na nekretninama koje su bile u društvenom vlasništvu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, v. 29, br. 1/2008; Brežanski J, *"Dosjelošt kao način stjecanja stvarnih prava"*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2/1999; Žuvela M, *Stjecanje prava vlasništva – posebno o građenju na tuđem zemljištu i dosjelošti*, Zakonitost, br. 9–10/90; Simonetti P,

Smatramo bitnim napomenuti da sticanje prava vlasništva dosjelošću ipak ne dolazi do povrede i negiranja načela da pravo vlasništva ne prestaje nevršenjem, već se polazi od činjenice da stari vlasnik nije izgubio pravo zato što ga nije vršio nego zato što je novi originarno stekao vlasništvo, a općepoznato je da na istoj stvari ne mogu u isto vrijeme postojati dva isključiva vlasništva.²

Značaj ovog originarnog načina sticanja prava vlasništva naročito dolazi do izražaja u pravnim sistemima u kojima postoje bilo koji oblici nesklada zemljišnoknjižnog i faktičkog stanja. S obzirom na navedeno, suvišno je i

Prelazak nekretnina u društveno vlasništvo protekom vremena, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, v. 28, br. 1/2007, 1-37; Popov D., *Kvalifikovana državina u funkciji sticanja prava svojine održajem*, Zbornik radova Pravnog fakulteta, Novi Sad. 2011; 45(1):109-125; Popov D, *Pravna dejstva državine*, Zbornik radova Pravnog fakulteta, Novi Sad. 2006; 40(2):217-235;

² M. Vedriš, M. Klarić, *Osnove imovinskog prava*, IV izdanje, Pravni fakultet, Zagreb, 1983. godina, str. 193.

govoriti o njegovom značaju u našoj državi. U stvari, dosjelost se nekada nameće i kao jedini izlaz za vrlo komplikovana i neriješena pravna pitanja, a posebno kada su zemljišnoknjižni vlasnici nepoznati.

Naš pravni sistem, kao i većina zemalja u okruženju poznaje dvije vrste dosjelosti, redovnu i vanrednu.³ Osnovna razlika između ove dvije vrste dosjelosti je u kvaliteti, odnosno kvalifikaciji posjeda, te dužini rokova za pokretne ili nepokretne stvari. Tako se za stjecanje prava vlasništva redovnom dosjelošću prema našem važećem pravu traži da posjed bude zakonit i savjestan, uz uslov da nije pribavljen silom, prijetnjom ili zloupotrebom povjerenja, te uz uslov proteka neprekidnog vremena

posjedovanja od deset godina za nekrentine,⁴ odnosno 3 godine za pokretne stvari.⁵ Za slučaj stjecanja prava vlasništva putem vanredne dosjelosti, zahtjevi su nešto blaži u pogledu stepena kvalifikovanosti posjeda, ali zakon u tom slučaju propisuje duže vremenske rokove posjedovanja. Tako samostalni posjednik nekretnine, čiji je posjed savjestan, stječe dosjelošću vlasništvo na nekretnini protekom dvadeset godina neprekidnog posjedovanja,⁶ a na pokretnoj stvari protekom šest godina savjesnog posjeda.⁷

Dakle, posjed mora imati određene kvalitete kako bi bio podoban osnov za sticanje prava vlasništva dosjelošću. Tako je posjed zakonit ukoliko se zasniva na

³ Npr. hrvatsko, crnogorsko, srbijansko, makednsko, slovensko pravo itd. Nadalje, izraz vanredna dosjelost je u upotrebi i u stranim zakonima i pravnoj literaturi (npr. Švajcarski i Grčki građanski zakonik itd.). O. Stanković, M. Orlić, *Stvarno pravo*, Beograd, 1998, str. 136. S druge strane, neka strana zakonodavstva, kao što je slučaj sa npr. njemačkim građanskim zakonikom, ne

poznaju instituciju redovne, nego samo vanredne dosjelosti (Čl. 937. BGB-a). Navedneo prema: Popov D, *Sticanje prava svojine održajem*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, 3/2007, str. 197.

⁴ Čl. 58. st. 1. ZSPFBiH/RS

⁵ Čl. 116. st. 1. ZSPFBiH/RS

⁶ Čl. 58. st. 2. ZSPFBiH/RS

⁷ Čl. 116. st. 2. ZSPFBiH/RS

punovažnom pravnom osnovu (npr. postoji kupoprodajni ugovor), te kako zakon kaže, ukoliko nije pribavljen silom, prevarom ili zloupotrebom povjerenja. Nadalje, posjed je savjestan ukoliko posjednik ne zna niti može znati da stvar koju posjeduje nije njegova. Savjesnost se uvijek pretpostavlja, te onaj ko tvrdi suprotno to mora i dokazati.⁸ Kada je u pitanju savjesnost i istinitost posjeda pravne osobe ona se prosuđuje prema savjesnosti i postupanju one fizičke osobe koja je za tu pravnu osobu ovlaštena poduzimati radnje sticanja ili izvršavanja posjeda, a osoba koje imaju zakonskog zastupnika prema savjesnosti i postupanju njihovog zakonskog zastupnika.⁹ S druge strane, ukoliko je u sporu o pravu na posjed pravosnažno odlučeno da pravo na posjed ne pripada posjedniku, njegov je posjed

nesavjestan od časa kad mu je tužba dostavljena, što na odgovarajući način važi i kad je o pravu na posjed konačno odlučilo drugo nadležno tijelo ili sud u nekom drugom postupku.¹⁰

Vrijeme potrebno za dosjelost počinje teći od dana kada je posjednik stupio u posjed nekretnine, a završava se istekom posljednjeg dana vremena koje je potrebno za dosjelost.¹¹ U vrijeme posjeda uračunava se i vrijeme, za koje su prethodnici sadašnjega posjednika neprekidno posjedovali stvar kao zakoniti i savjesni samostalni posjednici, odnosno kao savjesni samostalni posjednici.¹² Uračunavanje vremena je moguće i ako su posjednici različitog kvaliteta, kada se vrijeme za koje su posjedovali prethodnici sadašnjeg posjednika preračunava u vrijeme

⁸ Čl. 226. st. 1. i 2. ZSPFBiH, Čl. 312. st. 1 i 2. ZSP RS. Presuda Kantonalnog suda Travnik, broj Gž-473/03 od 26.05.2004. godine. Također vidi: VSRH Rev 1631/1989, od 24.10.1991. godine.

⁹ Čl. 226. st. 3. i 4. ZSPFBiH, Čl. 312. st. 3. i 4. ZSP RS.

¹⁰ Čl. 226. st. 5. ZSPFBiH, Čl. 312. st. 5 ZSP RS.

¹¹ Čl. 58. st. 3. ZSPFBiH/RS

¹² Čl. 58. st. 4. ZSPFBiH/RS

potrebno za dosjelost.¹³ Kada se radi o nasljeđivanju, oboriva je zakonska pretpostavka da nasljednik postaje savjesni posjednik od trenutka otvaranja nasljedstva i u slučaju kad je ostavilac bio nesavjestan držalac, bez obzira kada je stekao faktičku vlast na stvari.¹⁴ Što se tiče prekida odnosno zastoja toka vremena dosjelošti, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o prekidu, odnosno zastoju toka rokova za zastaru potraživanja iz ZOO.¹⁵

Stjecanje prava vlasništva dosjelošću na idealnom suvlasničkom dijelu nekretnine od strane drugog suvlasnika

U pravnoj teoriji i praksi postavilo se pitanje mogućnosti

sticanja prava vlasništva dosjelošću na idealnom dijelu nekretnine u suvlasništvu. Broj mogućih životnih situacija iz kojih ovo pitanje izvire je veliki. Jedna od situacija je i kada neko lice kupi idealni dio ili na drugi način stekne zakonit posjed, a da tom prilikom nije znao niti mogao znati da lice od kojeg kupuje nije suvlasnik.

Ranija sudska praksa zauzela je stav da suvlasnik ne može steći pravo vlasništva dosjelošću na suvlasničkom dijelu drugog suvlasnika.¹⁶ Međutim, stajalište novije domaće sudske prakse, ali i prakse sudova regiona u pogledu ovog pitanja je da suvlasnik ipak može steći vlasništvo na cijeloj stvari pod općim pretpostavkama, a to znači da suvlasnik može steći pravo vlasništva na suvlasničkom dijelu

¹³ Čl. 58. st. 5. ZSPFBiH/RS

¹⁴ Čl. 58. st. 6. ZSPFBiH/RS

¹⁵ Čl. 58. st. 7. ZSPFBiH/RS

¹⁶ Vrhovni sud Jugoslavije, Rev. br. 2594/61, od 07.02.1961. godine. Navedeno

prema: Lazarević D, *Susvojina, zajednička svojina i zaštita prava svojine*, Poslovni biro, Prvo izdanje, Beograd 2011, str. 85 fn: 262.

drugog suvlasnika i dosjelošću.¹⁷ Na ovom stanovištu je i pravna nauka.¹⁸

Ipak, domaća sudska nije u potpunosti jednoglasna u ovom pitanju. Tako se veoma zanimljivim čini stav Općinskog suda u Zenici, naknadno prihvaćenog i od Kantonalnog suda u Zenici, a koji glasi: *„kako vlasnik ne može steći pravo vlasništva nad vlastitom stvari dosjelošću, tako isto ni suvlasnik ne može ni u kom slučaju steći pravo suvlasništva dosjelošću na određenoj stvari, odnosno suvlasničkim dijelovima drugih suvlasnika na toj stvari,*

¹⁷„Suvlasnik može steći pravo vlasništva dosjelošću na suvlasničkom dijelu drugog suvlansika pod općim uvjetima.“ Pravni stav Kantonalnog suda u Sarajevu-Bilten Kantonalnog suda u Sarajevu, broj 3/99, str. 35, Isto tako VSBiH, Gž-704/73 od 19.11.1973. godine. Pravna misao, broj 5-6/1974, str. 73; Zbirka sudskih odluka, 1976, knjiga 1, sveska 1, str. 122, i VSBiH, broj Gz-707/73 od 18.10.1973. godine – Bilten VSBiH, broj 27/1974, str. 25. „Zemljišnoknjižni suvlasnik može u parnici tražiti da se presudom utvrdi da je pod opštim zakonskim pretpostavkama održajem stekao pravo vlasništva na nekretninama koje su vanknjižnom diobom pripale pojedinim zemljišnoknjižnim suvlasnicima i da mu se srazmjerno tome

*već to može steći samo druga osoba koja nije suvlasnik stvari“.*¹⁹

Iznesenom stavu, osim primjedbe da je u suprotnosti sa već citiranom sudskom praksom, uključujući i sudsku praksu našeg Vrhovnog suda, kao i stavom pravne nauke, može se prigovoriti i sa još jednog osnova. Naime, kako je pomenuto, za stjecanje suvlasništva ne postoje neke posebne pravne osnove različite od onih na temelju kojih se stječe pravo vlasništva. Kako je prema ZSP FBiH/RS, kao i starijim propisima, predviđeno da se u pravnom prometu uzima da je

poveća suvlasnički dio (Čl. 28. st. 4. ZOSPO).“ Pravni stav sjednice Građansko-privrednog odjeljenja VSBiH od 26.02.1988. godine – Bilten VSBiH, broj 1/1988, odluka broj 120. Također vidi: „*Savjesni posjednici nekretnina koje je njihov prednik kupio od suvlasnika stekli su pravo vlasništva protekom vremena od dvadeset godina*“ Vrhovni sud BiH Rev. 492/87 od 9. juna 1988. godine, Bilten VSBiH, broj 3/1988.

¹⁸ Stanković O, Orlić M, *Stvarno pravo*, Nomos doo Beograd, 2001. godine, str. 157.

¹⁹ Presuda Općinskog suda u Zenici broj 034-0-P-06-001293 od 18.6.2009. godine. Ovaj stav naknadno je potvrđen presudom Kantonalnog suda u Zenici Broj: 004-0-Gž-09-003500, od 25.05.2010. godine

idealni dio stvari samostalna stvar, te da sve što je određeno za stvar vrijedi i za idealne dijelove (osim u zakonom propisanim slučajevima), to se kao logičan zaključak i nameće mogućnost sticanja (su)vlasništva na idealnom dijelu nekretnine.

Dakle, s obzirom na to da za stjecanje prava suvlasništva dosjelošću nije ništa posebno propisano, zaključujemo da na navedeno pitanje adekvatno primjenjuju odredbe o stjecanju prava vlasništva dosjelošću. Nadalje, jasno je da će se u ovom slučaju uvijek primjenjivati pravila vanredne dosjelošti. Međutim, jasno je da se ne radi o jednostavnom, već o veoma složenom postupku u kojem je neophodno dokazati sve kvalitete posjeda, o kojima detaljnije govorimo u nastavku rada.

Savjesnost suvlasnika stjecatelja

Ono što je sporno kod stjecanja prava vlasništva dosjelošću

na idealnom dijelu je pitanje savjesnosti, naročito kada je suvlasništvo kao takvo evidentirano u zemljišnoj knjizi. Tako se npr. postavlja pitanje, da li je sticalac savjestan unatoč postojanju ostavinskih rješenja i izvršenog upisa u zemljišne knjige? Ovo pitanje ima poseban praktični značaj iz razloga što je najveći broj suvlasničkih zajednica u kojima se i postavlja ovo pitanje, nastao na osnovu nasljeđivanja.

Dodatni praktični značaj proističe iz činjenice nesređenosti zemljišnoknjižnih evidencija, posebno u ranijem periodu kada je uredna evidencija u zemljišnim knjigama bila poprilično zapostavljena, a načelo povjerenja u zemljišne knjige bilo zanemareno. Dakle, jasno je da u praksi postoji veliki broj tzv. „fiktivnih“ suvlasničkih zajednica, u kojima formalni suvlasnici nisu ni svjesni pomenutog pravnog odnosa.

U konkretnom slučaju, postojanja ostavinskih rješenja i

izvršenog upisa u zemljišne knjige, sudska praksa stoji na stanovištu da navedene činjenice same po sebi ne govore o nesavjesnosti tužitelja. Tako će i pored navedenog sticalac biti savjestan ukoliko se on (kao i njegov prednik) ponašao kao vlasnik spornih nekretnina, a drugi suvlasnik/ci (niti njegovi prednici) nikada nisu osporili ovo pravo vlasništva, iako je sticalac svoja vlasničko-pravna ovlaštenja manifestirao njima naočigled. Shodno navedenom, sama činjenica upisa u zemljišne knjige na temelju

ostavinskih rješenje ne čini posjed tužitelja nesavjesnim.²⁰ Dakle, savjesnost ili nesavjesnost posjeda je faktičko pitanje koje sud rješava na osnovu relevantnih okolnosti svakog konkretnog slučaja.²¹ Međutim, iako se savjesnot posjeda presumira, prema stajalištu sudske prakse “iako postoji zakonska presumpcija savjesnog posjeda, nesavjesnost posjeda ne treba dokazivati protivna stranka kad iz navoda samog posjednika proizlazi da je njegov posjed nesavjestan.”²²

²⁰ „Prednik tužitelja, kao i tužitelj na temelju ove okolnosti su osnovano vjerovali da su vlasnici, pa se tužitelj propust da izvrši uvid u zemljišne knjige istom ne može stavljati nateret i činiti njegov posjed nesavjesnim, jer se on kao i njegov prednik duži niz godine i to više od 40 godine ponašao kao vlasnik i jasno manifestira sva vlasničko-pravna ovlaštenja, a sama činjenica upisa u zemljišne knjige na temelju ostavinskih rješenja ne čini posjed tužitelja nesavjesnim. Prema tome, sama činjenica upisa u zemljišne knjige na temelju ostavinskih rješenja ne čini posjed tužitelja nesavjesnim.“ Kantonalni sud u Travniku, broj Gž 473/03, od 26.05.2004. godine - Domaća i strana sudska praksa, broj 14/2006, str. 37-38. Također vidi: „Sudska praksa zauzela je stav da je pretpostavka savjesnosti posjeda radi sticanja prava

vlasništva ispunjena ukoliko se vlasnik nepokretne stvari apsolutno pasivno drži u pogledu ostvarenja nekog prava koje izvire iz prava vlasništva na toj stvari, a posjednik te stvari iz takvog ponašanja vlasnika stvari kroz vrijeme od 20 godina stekne uvjerenje da ga realizacija tog prava ne interesuje i da stvar drži kao savjestan posjednik.“ Vrhovni sud RS, broj Rev 69/02 od 14.11.2003. godine – Domaća i strana sudska praksa, broj 7/2005, str. 43-44; Bilten sudske prakse VS RS, broj 2004/I, odluka broj 32.

²¹ Medić D, *Državina u pravu Republike Srbije*, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, godina 2, broj 2, Banja Luka, jul 2012. godine, str. 5-49

²² VSH, Rev 1953/1984. od 08.01.1985. godine. Navedeno prema: Brežanski J, *Još o stjecanju vlasništva dosjelošću na nekretninama u*

Tako, nema prostora primjeni instituta dosjelošti u situacijama kada suvlasnici znaju da nisu jedini vlasnici stvari (nisu savjesni), što će uvijek biti u slučaju nasljednika, koji su zajedno prisustvovali ostavinskoj raspravi i koji su znali za druge nasljednike.²³ Međutim, ukoliko je jedan od sunasljednika držao cijelu nekretninu, a nakon njegove smrti njegov nasljednik nastavi da posjeduje i koristi cijelu nekretninu preko 20 godina, tada će suvlasnik, uz ispunjenje ostalih uslova, steći

pravo vlasništva na cijeloj nekretnini, odnosno u obimu posjeda, a samim tim i suvlasničkom dijelu drugog suvlasnika.²⁴ Postavlja se jedno generalno pitanje, šta ukoliko je posjednik nakon proteka vremena potrebnog za sticanje prava vlasništva saznao za druge vlasnike, odnosno ukoliko je postao nesavjestan nakon proteka zakonski utvrđenog vremena?

Da li u takvoj situaciji on gubi osnov za sticanje prava vlasništva dosjelošću? I ovo pitanje

društvenom vlasništvu, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, v. 30, br. 1/2009, 611.

²³ „Na osnovu utvrđenih činjenica prvostepeni sud je zaključio da tužilac nije bio savjestan posjednik spornih nekretnina, jer je znao da su sporne nekretnine suvlasništvo na jednake dijelove kao njihova djedorina.“ Vrhovni sud R Hrvatske, Rev. 2106/90 od 07.11.1992. godine. Također vidi i: „Samo poštenu posjednik može steći pravo vlasništva dosjelošću, a takvim posjednikom ne može se smatrati nasljednik u čijem posjedu se nakon smrti ostavioca (oca) nalazi nekretnina koja predstavlja ostavinsku imovinu, a koji je znao da pored njega postoji i drugi nasljednik (njegov brat), i da se taj drugi nasljednik nije odrekao nasljedstva, niti mu je ustupio svoj idealni dio, pa stoga na temelju takvog posjeda nije mogao steći pravo vlasništva dosjelošću nannasljednom dijelu tog drugog nasljednika, neovisno o duljini trajanja tog posjeda, jer je znao da mu ne pripada

pravo na posjed cijele ostavinske mase.“ Županijski sud u Bjelovaru, Gž 527/09 od 15.10.2009. godine-odluka dostupna na: www.iusinfo.hr (04.12.2020.) Također vidi: „Tvrdnje revidenta koje se odnose na stjecanja prava dosjelošću nisu osnovane. Ovo iz razloga što su i prednik tuženika i tuženik znali da sporna nekretnina predstavlja zajedničku imovinu tužiteljice i oca tuženika pa nisu bili savjesni posjednici. Zbog navedenog nisu imali mogućnost stjecanja prava vlasništva dosjelošću bez obzira na vremensko trajanje posjeda tuženika i njegovog pravnog prednika na spornim nekretninama.“ (VSRH, Rev-2196/1991 od 23. decembra 1991.)

²⁴ Lazarević D, *Susvojina, zajednička svojina i zaštita prava svojine*, Poslovni biro, Prvo izdanje, Beograd 2011, str. 86.

nije eksplicitno regulisano zakonom, tako da su odgovor na isto morali dati sudovi kroz ustaljene postupke. S tim u vezi, naši sudovi, kao i sudovi zemalja u okruženju su zauzeli stav da činjenica što je posjednik postao nesavjestan nakon proteka vremena potrebnog za sticanje prava vlasništva dosjelošću ne utiče na krajnji ishod sticanja prava vlasništva.²⁵ Ovo iz razloga što se vlasništvo putem dosjelošti stječe na osnovu zakona i to momentom ispunjena svih propisanih pretpostavki.

²⁵ Paragraf 1468. OGD-a i načelno mišljenje Proširene opšte sjednice Saveznog vrhovnog suda Jugoslavije od 4. aprila 1960. godine broj 3/60 ZSO V-1, 15. Također vidi: „Međutim, ako se uzme u obzir nepobitno utvrđena činjenica da posjed tužilaca i njihovih prednika na spornim nekretninama traje još od vremena prije drugog svjetskog rata i da je do 1963. godine, kada se tužiteljica počela obraćati tuženim da izvrše diobu suvlasničkih nekretnina, proteklo vrijeme duže od 20 godina, slijedi zaključak da su tuženi, u smislu pravnih pravila imovinskog prava modificovanih u sudskoj praksi, već do tog momenta (1963.godine), stekli pravo vlasništva u spornim nekretninama putem dosjelošti pa je zbog toga nebitno kada se

Nadalje, postavlja se pitanje da li savjesnost posjednika prestaje momentom saznanja da je drugi upisan u zemljišnu knjigu? Ovo pitanje je od velikog značaja jer se stjecalac o ovom pitanju upoznaje u većini slučajeva u momentu pripreme tužbe. Kao i većina drugih pitanja, isto također nije eksplicitno regulisano određenim zakonskim članom. Sudska praksa daje negativan odgovor na postavljeno pitanje, te se zauzima stav da savjesnost posjednika ne prestaje časom saznanja da je drugi upisan u zemljišnu knjigu.²⁶

tužiteljica poslije toga obraćala tuženima radi ostvarivanja svojih suvlasničkih prava.“ Vrhovni sud BiH, Rev. 488/87 od 9. juna 1988. godine –Bilten VSBiH, broj 3/1988

²⁶ „Pravno shvaćanje suda prvog stupnja kako je poštenje posjednika prestalo časom kad je saznao da je netko drugi upisan u zemljišne knjige nije pravilno. Sama činjenica da je u zemljišnoj knjizi upisano vlasništvo druge osobe, u konkretnom slučaju općenarodna imovina, odnosno Republika Hrvatska, ne znači nužno da je posjednik nesavjestan, odnosno nepošten. Nepoštenje posjeda treba dokazivati (Vrhovni sud Republike Hrvatske, odluke poslovni broj Rev 1519/09 od 23. ožujka 2011, Rev-x 76/14 od 21. listopada 2014., i druge).“ (Županijski sud u Zagrebu, Gž-

Tužbe radi uknjižbe prava vlasništva stečenog dosjelošću na idealnom dijelu nekretnine

Kada je u pitanju obim sticanja prava vlasništva onda se radi o primjeni pravila *quantum possessum tantum praescriptum*, odnosno vlasnik stječe samo ono i onoliko koliko je

5707/2018 od 2.07.2019. godine. U tom pravcu vid i: „Nepošten je posjednik koji zna ili mora znati da nema pravo (samostalno) posjedovati nekretninu. Činjenica da je posjedovana nekretnina upisana u zemljišnim knjigama na drugu osobu ne čini sama po sebi posjed nepoštenim, a do nepoštenja posjeda ne dovodi ni propust posjednika da povjerava stanje u zemljišnim knjigama. U konkretnoj situaciji, kad je prednik tužitelja na temelju kupoprodajnog ugovora bio upisan u zemljišnim knjigama kao suvlasnik nekretnina u 1/2 dijela, a koje nekretnine su u postupku nove izmjere sukladno fizičkoj diobi nekretnina upisane u posebne posjedovne listove i raniji suvlasnici ih tako i posjeduju, okolnost da je u zemljišnim knjigama na temelju izjave jednog od ranijih suvlasnika (M. G.) upisano suvlasništvo i na onim nekretninama koje su u isključivom posjedu drugog suvlasnika (T. B.), posjed T.

posjedovao kroz zakonom određeni period.²⁷ Tako, savjesni posjednik ne može tražiti pravo suvlasništva cijele katastarske parcele već samo pravo vlasništva na onaj dio koji je posjedovao najmanje dvadeset godina.²⁸ U tom smislu, ukoliko su ispunjene pretpostavke za stjecanje prava vlasništva dijela nekretnine dosjelošću, ne može se tražiti utvrđenje prava suvlasništva razmjerno utvrđenom omjeru u odnosu na cijelu nekretninu.²⁹ Ovo

B. i njegovih sljednika ne čini nepoštenim.” VSRH, Rev-x 76/14 od 21.10.2014. godine
²⁷ Brežanski J, *Još o stjecanju vlasništva dosjelošću na nekretninama u društvenom vlasništvu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, v. 30, br. 1/2009, 603.

²⁸ “Dosjelosti (održaj) je originalan način sticanja prava vlasništva pa savjesni posjednik (uzukapijent) ne može tražiti pravo suvlasništva cijele katastarske parcele već samo pravo vlasništva na onaj dio koji je posjedovao preko dvadeset godina.” Vrhovni sud BiH, Rev. 66/87 od 22.10.1987. godine – Bilten VSBiH broj 1/1988

²⁹ “U postupku je utvrđeno da je tužiteljica stekla sve pretpostavke za stjecanje prava vlasništva dosjelošću točno određenog i fizički omeđenog dijela sporne nekretnine a ne prava suvlasništva u odnosu na cijelu nekretninu. Tužiteljica je prvotno i imala pravilno postavljen tužbeni zahtjev na utvrđenje prava vlasništva točno određenog

pitanje je naročito bitno kod tzv. tihih/ skrivenih dioba, koje su u našoj državi veoma često provođene putem usmenih dogovora suvlasnika, odnosno njihovih prednika, i iste su imanentne upravo tzv. „fiktivnim“ suvlasničkim zajednicama.

Upravo, navedeno pitanje je u praksi proizvelo dodatne probleme prilikom postavljanja konkretnih tužbenih zahtjeva. Tako se u praksi veoma često u tužbenim zahtjevima pogrešno traži utvrđenje prava suvlasništva, a ne isključivog prava vlasništva. Npr. ukoliko je lice posjedovalo određeni fizički dio nekretnine kroz zakonom utvrđeni rok, veoma često tužbenim zahtjevima se tražilo da se utvrđuje

dijela sporne nekretnine sukladno nalazu i mišljenju vještaka geometra, ali je naknadno preinačila tužbeni zahtjev i zatražila utvrđenje prava suvlasništva u odnosu na cijelu nekretninu razmjerno površini koju u naravi uživa osobno i putem prednika preko 50 godina. Ovaj sud u cijelosti prihvaća pravno stajalište drugostupanjskog suda da u slučaju kada su ispunjene pretpostavke za stjecanje prava vlasništva dijela nekretnine dosjelošću, ne može se tražiti utvrđenje

omjer suvlasništva kroz proračun suvlasničkih omjera u zavisnosti od površine nekretnine koja se posjedovala. Navedenim pitanjem se također bavila sudska praksa. Tako je Vrhovni sud Hrvatske u predmetu broj VSRH Rev x - 1075/12 od 29. 01. 2014. godine postavio značajan stav da: *„ukoliko se radi o stečenom pravu vlasništva na fizički odijeljenom dijelu nekretnine koji faktično prema materijalno pravnim pravilima koja su se primjenjivala u trenutku stjecanja već predstavlja pojedinačno određenu stvar, kao dopušten i određen treba prihvatiti i zahtjev vlasničke zaštite kojim se taj faktično odijeljeni dio precizno grafički individualizira prema skici lica mjesta.“*

U takvoj situaciji, *„stjecatelj je ovlašten zahtijevati provedbu parcelacije*

prava suvlasništva razmjerno utvrđenom omjeru u odnosu na cijelu nekretninu. U ovom konkretnom slučaju nikada nije egzistiralo pravo suvlasništva između tužiteljice i tuženika odnosno njihovih pravnih prednika, već naprotiv u postupku je utvrđeno da je svaka strana bila u posjedu i uživala točno fizički određen dio sporne nekretnine.” Vrhovni sud R Hrvatske, Rev-x 995/13-2, od 24.01.2014. godine

predmetnog zemljišta prema granicama stečenog prava vlasništva, te dalje time (ako su ispunjene i ostale pretpostavke) otpisom nastale čestice u zemljišnim knjigama, upis vlasništva na svoje ime, čime je odluka provediva.“ Dakle, taj geometrijski odijeljeni dio faktično je individualiziran, kao takav egzistira, pa u svakom slučaju ne predstavlja suvlasnički dio nekretnine iz koje je individualiziran. Suvlasništvo je prestalo, te je prema materijalno pravnim pravilima koja su se primjenjivala u trenutku stjecanja, stečeno vlasništvo geometrijski odijeljenog dijela koji faktično već predstavlja pojedinačno određenu stvar.”³⁰ Predmetni stav se u svakom

³⁰ Vidi: “Ispravno postavljen zahtjev trebao bi glasiti u odnosu na zemljište koje shodno odredbi čl. 5. st. 1. ZV može biti objektom stvarnih prava (parcelacijom valjano izdvojenu katastarsku česticu). Međutim, ako se radi o stečenom pravu vlasništva na fizički odijeljenom dijelu nekretnine koji faktično prema materijalno pravnim pravilima koja su se primjenjivala u trenutku stjecanja već predstavlja pojedinačno određenu stvar, kao dopušten i određen treba prihvatiti i zahtjev vlasničke zaštite kojim se taj faktično odijeljeni dio precizno grafički individualizira prema skici lica mjesta, odnosno kao u konkretnom slučaju prema parcelacijskom elaboratu koji nije potvrđen od strane nadležnog ureda za katastar, ali koji jasno određuje predmet

slučaju uveliko oslanja na već pomenuto načelo *quantum possessum tantum praescriptum*.

Naredno praktično pitanje koje se pojavljuje u odnosu na predmetni slučaj jeste na koji način će doći do izdvajanja posebnog ZK izvadka. U konkretnom slučaju, pravosnažna presuda kojom se usvaja tužbeni zahtjev kojom je tužitelj na osnovu dosjelog stekao isključivo vlasništvo na dijelu zemljišne čestice, odnosno nekretnine, će biti osnov za neophodnu parcelizaciju i kreiranje prijavnog lista.³¹

vlasničke zaštite. Kod pravomoćno prihvaćenog tužbenog zahtjeva, stjecatelj je ovlašten zahtijevati provedbu parcelacije predmetnog zemljišta prema granicama stečenog prava vlasništva (pa i u pretpostavkama iz odredbe čl. 161. st. 3. t. 3. Zakona o prostornom uređenju - Narodne novine, broj 153/13), te dalje time (ako su ispunjene i ostale pretpostavke) otpisom nastale čestice u zemljišnim knjigama (čl. 145. do 162. ZZK), upis vlasništva na svoje ime (čl. 130. st. 1. ZV), čime je odluka provediva.” VSRH Rev x - 1075/12 od 29.01.2014. godine.

³¹ "Da bi dio postojeće nekretnine dobio svojstvo pojedinačne nekretnine, odnosno zemljišne čestice na kojoj se prema čl. 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim

Nadalje, postavlja se praktično pitanje, u kojem momentu moraju biti ispunjene pretpostavke za stjecanje prava vlasništva dosjelošću, da li u momentu podnošenja tužbe ili u momentu zaključenja glavne rasprave. Praktični značaj ovog pitanja je veliki, naročito u situacijama kada tužitelj podnese tužbu za sticanje prava vlasništva na osnovu redovne dosjelošti, a tokom samog postupka se ispune i pretpostavke za sticanje putem vanredne dosjelošti.

pravima može stjecati pravo vlasništva, potrebno je da se provede parcelacija, sačini prijavni list koji će biti propisno ovjeren od strane nadležnog katastarskog ureda i tek nakon toga u skladu s prijavnim listom provede razvrgnuće, budući da se pravo vlasništva može uknjižiti samo na određenoj zemljišnoknjižnoj čestici ali ne i na fizički određenom dijelu nekretnine." Zaključak sjednice Građanskog odjela Županijskog suda u Varaždinu od 06.10.2011. godinu. Također vidi: "Mada parcelacija iz 2011. nije provedena u zemljišnim knjigama, prema shvaćanju ovog suda, ali i Vrhovnog suda Republike Hrvatske (Rev-x 1075/12 od 29. 1. 2014.), tužitelj može zahtijevati utvrđenje vlasništva na dijelu postojeće zemljišnoknjižne čestice, kao i trpljenje takvog upisa u zemljišnoj knjizi nakon

Da li sud u konkretnom primjeru može usvojiti tužbeni zahtjev na osnovu ispunjenosti uslova za stjecanje prava vlasništva u momentu zaključenja glavne rasprave. Naime, ovo pitanje je u suprotnosti sa opštim načelom parničnog postuka da sud cijeni ispunjenost uslova u momentu zaključenja glavne rasprave. I ovo pitanje je bilo predmetom raznih teorijskih i praktičnih rasprava. Zanimljiv stav u odnosu na navedeno pitanje zauzeo je Vrhovni sud RH na općoj sjednici

parcelacije iste, ako dokaže kako je stekao vlasništvo po jednom od zakonskih temelja. Ovo shvaćanje se zasniva na mogućnosti da se neka čestica potajnom diobom podijeli na više faktički (materijalno) odijeljenih dijelova koji faktično već predstavlja pojedinačno određenu stvar - species (čl. 5. st. 1. ZV). Ovaj geometrijski odijeljeni dio faktično je individualiziran, kao takav egzistira, pa više ne predstavlja suvlasnički dio nekretnine iz koje je individualiziran. U tom slučaju je suvlasništvo prestalo, makar nije izvršena parcelacija čestice u zemljišnim knjigama i katastru, te je prema materijalno pravnim pravilima koja su se primjenjivala u trenutku stjecanja, moguće steći vlasništvo geometrijski odijeljenog dijela koji faktično već predstavlja pojedinačno određenu stvar." Županijski sud u Zagrebu, Gž-553/16 od 03.01.2017. godine

građanskog odjeljenja, a koji glasi: "Pretpostavke za stjecanje prava vlasništva dosjelošću (kvaliteta i trajanje posjeda, sposobnost posjednika biti vlasnikom stvari, te sposobnost stvari da bude u vlasništvu) moraju biti ispunjene u vrijeme podnošenja tužbe.,³²

Faktička primjena ovog shvatanja znači da pretpostavke za stjecanje prava vlasništva dosjelošću moraju biti ispunjene već u momentu utuženja. Do usvajanja citiranog shvaćanja i u R Hrvatskoj je postojala gotovo ustaljena praksa da su se pretpostavke za stjecanje prava vlasništva dosjelošću procjenjivale prema trenutku zaključenja glavne rasprave, iako je postojala i praksa sudova u pravcu novozauzetog stanovišta.³³

Zaključak

U radu je obrađeno pitanje mogućnosti sticanja prava vlasništva dosjelošću na idelanom dijelu nekretnine u suvlasništvu, te su prezentirana osnovna stajališta pravne nauke, ali i sudske prakse, kako domaće, tako i prakse sudova u regionu. Analizom relevantnih pozitivnih zakonskih propisa i sudske prakse utvrdili smo različita postupanja i različite stavove sudova u pogledu ovog pitanja. U nastojanju da iznađemo kvalitetnije rješenje, a na osnovu detaljne analize sudske prakse, smatramo da je ispravniji stav prema kojem je dopušteno sticanje vlasništva na suvlasničkom udjelu na osnovu dosjelošti.

Naime, za stjecanje suvlasništva ne postoje neke posebne pravne osnove različiti od

³² Pravno shvaćanje sjednice Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske (1/19) od 14. februara 2019. godine.

³³ Vidi: "U konkretnom slučaju pogrešan je pravni pristup nižestupajskih sudova koji u vrijeme potrebno za dosjelošti računaju i

vrijeme nakon podnošenja tužbe, pa do zaključenja glavne rasprave u ovom predmetu." VSRH, Rev 458/14 od 7. februara 2018. godine

onih na temelju kojih se stječe pravo vlasništva. Kako je prema ZSP FBiH/RS, kao i starijim propisima, predviđeno da se u pravnom prometu uzima da je idealni dio stvari samostalna stvar, te da sve što je određeno za stvar vrijedi i za idealne dijelove (osim u zakonom propisanim slučajevima), to se kao logičan zaključak i nameće mogućnost sticanja (su)vlasništva na idealnom dijelu nekretnine. Dakle, s obzirom na to da za stjecanje prava suvlasništva dosjelošću nije ništa posebno propisano, zaključujemo da na navedeno pitanje adekvatno primjenjuju odredbe o stjecanju prava vlasništva dosjelošću. Dodatni problem kod stjecanja prava vlasništva dosjelošću na idealnom dijelu tiče se pitanja savjesnosti, naročito kada je suvlasništvo kao takvo evidentirano u zemljišnoj knjizi, što je prema našim rezultatima zastupljeno u većini slučajeva.

Rezultati analiza sudskih odluka pokazuju da sudska praksa

stoji na stanovištu da navedene činjenice (postojanje ostavinskih rješenja i izvršenog upisa u zemljišne knjige) ne govore o nesavjesnosti tužitelja. Budući da je broj mogućih životnih situacija iz kojih ova pitanja izvire je veliki, te s obzirom na činjenicu postojanja neusaglašene sudske prakse, a radi zaštite sigurnosti pravnog prometa, neophodno je *de lege ferenda* regulisati ova pitanja u skladu sa već usvojenim stavovima sudske prakse.

Literatura

Knjige i članci:

- Brežanski J, *Još o stjecanju vlasništva dosjelošću na nekretninama u društvenom vlasništvu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, v. 30, br. 1/2009
- Brežanski J, *"Dosjlost kao način stjecanja stvarnih prava"*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2/1999
- D, *Susvojina, zajednička svojina i zaštita prava svojine*, Poslovni biro, Prvo izdanje, Beograd 2011,
- M. Vedriš, M. Klarić, *Osnove imovinskog prava*, IV izdanje, Pravni fakultet, Zagreb, 1983. godina
- Medić D, *Državina u pravu Republike Srpske*, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, godina 2, broj 2, Banja Luka, jul 2012. godine, O. Stanković, M. Orlić, *Stvarno pravo*, Beograd, 1998.
- Popov D, *Pravna dejstva državine*, Zbornik radova Pravnog fakulteta, Novi Sad. 2006; 40(2):217-235;
- Popov D, *Sticanje prava svojine održajem*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, 3/2007
- Popov D., *Kvalifikovana državina u funkciji sticanja prava svojine održajem*, Zbornik radova Pravnog fakulteta, Novi Sad. 2011; 45(1):109-125;
- Simonetti P, *Prelazak nekretnina u društveno vlasništvo protekom vremena*, Zbornik Pravavnog fakulteta u Rijeci, v. 28, br. 1/2007,
- Simonetti P, *Stjecanje prava vlasništva primjenom ustanova dosjlosti i uzurpacije na nekretninama koje su bile u društvenom vlasništvu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, v. 29, br. 1/2008

- Stanković O, Orlić M, *Stvarno pravo*, Nomos doo Beograd, 2001. godine
- Žuvela M, *Stjecanje prava vlasništva – posebno o građenju na tuđem zemljištu i dosjelošti*, Zakonitost, br. 9–10/90
- VSRH, Rev-2196/1991 od 23. decembra 1991.
- Načelno mišljenje Proširene opšte sjednice Saveznog vrhovnog suda Jugoslavije od 4. aprila 1960. godine broj 3/60 ZSO V-1, 15

Sudska praksa:

- Pravni stav Kantonalnog suda u Sarajevu-Bilten Kantonalnog suda u Sarajevu, broj 3/99,
- Pravni stav sjednice Građasnko-privrednog odjeljenja VSBiH od 26.02.1988. godine – Bilten VSBiH, broj 1/1988, odluka broj 120.
- Vrhovni sud BiH Rev. 492/87 od 9. juna 1988. godine, Bilten VSBiH, broj 3/1988.
- Presuda Kantonalnog suda u Zenici Broj: 004-0-Gž-09-003500, od 25.05.2010. godine
- Vrhovni sud BiH, Rev. 488/87 od 9. juna 1988. godine –Bilten VSBiH, broj 3/1988
- Vrhovni sud Republike Hrvatske Rev-x 76/14 od 21. listopada 2014
- Vrhovni sud Republike Hrvatske, odluke poslovni broj Rev 1519/09 od 23.03.2011,
- Vrhovni sud Jugoslavije, Rev. br. 2594/61, od 07.02.1961. godine.
- VSBiH, broj Gz-707/73 od 18.10.1973. godine – Bilten VSBiH, broj 27/1974
- VSBiH, Gž-704/73 od 19.11.1973. godine.
- VSH, Rev 1953/1984. od 08.01.1985. godine

- Vrhovni sud BiH, Rev. 66/87 od 22.10.1987. godine
– Bilten VSBiH broj 1/1988
- VSRH Rev 1631/1989, od 24.10.1991. godine.
- Vrhovni sud R Hrvatske, Rev. 2106/90 od 07.11.1992. godine
- Vrhovni sud RS, broj Rev 69/02 od 14.11.2003. godine
– Domaća i strana sudksa praksa, broj 7/2005, str. 43-44; Bilten sudkse prakse VS RS, broj 2004/I, odluka broj 32.
- Presuda Kantonalnog suda u Travniku, broj Gž-473/03 od 26.05.2004. godine
- Kantonalni sud u Travniku, broj Gž 473/03, od 26.05.2004. godine - Domaća i strana sudksa praksa, broj 14/2006, str. 37-38.
- Županijski sud u Bjelovaru, Gž 527/09 od 15.10.2009. godine
- Vrhovni sud R Hrvatske, Rev-x 995/13-2, od 24.01.2014. godine
- VSRH Rev x - 1075/12 od 29.01.2014. godine.
- Županijski sud u Zagrebu, Gž-553/16 od 03.01.2017. godine
- Županijski sud u Zagrebu, Gž-5707/2018 od 2.07.2019. godine
- Presuda Općinskog suda u Zenici broj 034-0-P-06-001293 od 18.6.2009. godine